

Bláboly neumělcovy – část 13.

Je-li někdo neumělec, nemusí to být nutně na překážku tomu, aby se v leccjaké diskusi ve světě uměleckém vyjadřoval ke kvalitám díla i kvalitám autorovým. Jen bych byl opatrný v použití slova „kritizoval“, neboť, jak správně podotkl klasik: „Kritik je člověk, který vykládá, jak by to dělal, kdyby to uměl“. Což ovšem zdaleka není totéž, jako vyjádřit, vlastní, nikomu nevnucovaný názor konzumenta, příjemce, diváka.

Od té doby, co byly vynalezeny peníze, je situace o něco málo lepší v tom, že o kvalitě díla a hlavně upřímnosti pohledu může měřitelně hovořit částka, kterou je zákazník, ať už konečný nebo zprostředkovatel, ochoten za dílo vynaložit. A jestli se někomu dalšímu vynaložená částka 500.-, 5000.-, 5000000.- nelíbí, má pořád možnost ji přeplatit, zdá-li se mu nízká, vzít ji na vědomí a přidat si ji do svého povědomí o cenách uměleckých děl, nebo ji „odmítnout“ s odkazem na to, že kupec to asi nemá v hlavě úplně v pořádku.

Trochu jiná situace je v případě, kdy dílo vzniklo víceméně pro radost autorovu, je zamýšleno jako experiment, pokus, studie nebo je zamýšleno jako nositel radosti pro příjemce, případně k účelům spíše dekorativním, vždy bez nějakých zvláštních ambicí finančních. To se týká většiny (nikoliv všech) děl amatérských umělců. Pochopitelně mnozí „amatérští“ umělci často pracují na bázi komerční, poloprofesionální, jejich finanční výsledky je sice neuživí, ale mohou jim zajistit alespoň úhradu režijních nákladů či příspěvů do rodinného rozpočtu.

Protože se nacházíme na FB ve skupinách věnovaných především amatérským malířům, můžeme snadno vysledovat několik základních podskupin účastníků – tedy na straně jedné výtvarníků či malířů, na straně druhé pak diváků, buď pasivních, nebo názorově aktivních ve smyslu pozitivním i negativním a jistě se tu mihne i nějaký zákazník.

K některým podskupinám, vyznačujícím se společným znakem, je pak možno utrousit pár blábolů, které však nikoho k ničemu nezavazují, a pokud dokonce vyprovokují diskusi, bude jejich účel více než naplněn.

Dost často se tu objevují malíři (čímž rozumím i malířky) se vstupním tvrzením typu: „Jsem začátečník, nevím, co si o tom myslet, co říkáte....?“ A tady se dostáváme k tomu, co jiní klasické filosofie charakterizovali zhruba takto: „Lidská řeč slouží k nedorozumění, k zamlžování podstaty“, a v tomto smyslu se mi hned z počátku mého příchodu sem dostalo od přátel varovného ponaučení.

Tzv. začátečníci sem někdy dávají svá díla nikoliv k posouzení v rámci spřáteleného kolektivu, ale rovnou předpokládají, že vytvořili dílo mistrovské, které si zaslouží nejen mimořádně kladný ohlas, ale pokud možno zástup platících zákazníků. Ti pak reagují přecitlivěle na každou připomínku a chápou ji rovnou jako osobní útok. Jiní se opravdu chtějí poučit, za věcnou připomínku jsou vděční, případně si řeknou o další zdůvodnění, poděkují a je s nimi radost dále diskutovat. Jenže jak předem poznat, ke které skupině těchto „začátečníků“ dotyčný vlastně patří, jak bude reagovat v lidské komunikační rovině? Přiznám se, že nevím.

Je pravdou, že mnohá díla „začátečnicků“ jsou vyzrálá, mají osobitý rukopis. Ale je také hodně těch, které by se daly odbýt jako mazanice, přejít je mlčením a neriskovat zkaženou náladu na straně jedné či druhé. Proto si dovolím na některé z opakujících se nedostatků či nešikovností poukázat tady neadresně, a kdo se v něčem z toho pozná, nechť s tím naloží dle svého uvážení. Řeč bude hlavně o krajinářství případně městských scénériích, portrétům se vyjadřovat nemohu, nechci a asi bych to ani neuměl, a zátiší jsou zase něčím specifická a dovolím si je pominout.

1. Častým nedostatkem je nerespektování zákonů perspektivy a paradoxně také jejich otrocké dodržování. Existuje k tomu dost literatury a bez elementární znalosti geometrie se to dá zvládnout dost těžko, ale má-li malíř dobrý pozorovací talent, zvládne to i bez té geometrie. Problém je v tom, že předměty vzdálené se jeví zmenšené, to je jasná věc, a není-li to respektováno, pak se hlavně u opakujících se detailů může stát, že jedna část obrazu má jiný úběžník a horizont, než druhá. Komplikuje nám to ale mozek, který nám tentýž efekt ve svislém směru narovná a pokud bychom zákony perspektivy respektovali důsledně, tak se nám budou všechny stromy a hrany domů sbíhat a bude to působit rušivě. Přátelé fotografové to mají poněkud jednodušší v tom, že jejich fotoaparáty sice zákony perspektivy otrocky dodržují, ale kácející se svislíce lze buď korigovat v počítačových editorech nebo naopak, kácející se svislíce využijí jako výtvarný prvek při focení ze zvýrazněného pohledu. Malířský originál ovšem ve Photoshopu neupravíte, čili musíte svislíce srovnat už při malování a obrazy ze silného pohledu by asi vypadaly dost potrhle a možná i nesrozumitelně (ale komiksové obrázky silný pohled či nadhled často účinně využívají – žabí či ptačí perspektiva).

2. Fotografové znají termín „vyblitá fotka“, tedy fotka bez kontrastu, plochá, nudná. Pokud to není přímo záměrem (motiv ztrácející se v mlze), pak je to běžná začátečnická chyba. Malíř je z toho sám rozpačitý, ví, že tomu něco chybí a nemá-li fotografickou zkušenost, ptá se tady přátel, co s tím. Na rozdíl od chyb v perspektivě je ale náprava relativně jednoduchá. Otočit obraz lícem ke zdi, odpočinout si od něj a pak mu ten kontrast dodat. Zvýraznit světla, prohloubit nebo dodat vržené stíny. Uvědomit si, kde mám slunce (nemusí být přímo na obraze), ale že se jedná o slunečný den, by měl divák poznat. Vržené stíny by pak měly být dle záměru buď ostré nebo v okrajích rozplzlé, to už záleží na náladě (slunce může svítit jasně, nebo se mírně ztrácet v oblacích – i v tom případě však je zdrojem světla.) A rozhodně by stíny neměly budit dojem, že na obloze jsou tři slunce (pozor na kompilace předloh z více fotek). Asi jsem už dříve uvedl, že jsem takto napravil vyblitý obraz, určený přemalování, po 14 letech a prodal ho ještě na stojanu, protože „prokoukl“ – stačilo párkrát dotknout se štětcem.

3. Nadmíra detailů je další problém. U hyperrealistických portrétů (nebudu zde Sašu Pavlova pořád jmenovat, je to skromný člověk), zahanbující digitální foťáky, je to jistě kus mistrovského kumštu, ale jste si jisti, že ze vzdálenosti 20 metrů rozlíšíte na jehličnanu každou jehlici, či na listnáči každý lísteček? Přesto se tyto snahy objevují a výsledek je poněkud řečnicko nepravděpodobný, abych nepoužil slovo trapný. Jeden můj dobrý známý ba přítel tímto také trpěl, ale nemohl se té detailové preciznosti zbavit. Vyřešil to tak, že přesedlal na věrné kopie starých mistrů, a podle jejich vzoru si pak vyhrál i s každou cihličkou ve zdi. Dokonce tomu propadl tak, že si barvy a podklady připravoval podle původních receptur. S tím detailismem by se pak asi uživil i jako kriminální falsifikátor (pro případ, že by si tím skutečně zajišťoval dobrou existenci, neuvádím jeho jméno, nejsem pirát-udavač). A jiný známý-přítel zase s mírnou nadsázkou namaluje obraz tlustým štětcem ráže „malířská štětka“. Zblízka se díváte, co to je za směs skvrn, s odstupem tomu nechybí vůbec nic, ani ten sluneční svit. Chybou začátečnicka je, když začne malovat podle fotky a ta ho vede k té přemíře detailů. Lepší je

začít kopiemi, napodobeninami či parafrázemi jiných malířů. Některé grafické editory také umožní převést fotku na „olejomalbu“, dokonce se nastavit velikost skvrn. Detaily spolehlivě zmizí a kompozice zůstane zachována. Mám s tím dobrou zkušenost.

Také na straně diváků se najdou rozličné typy lidí. Samostatnou kapitolou jsou hulváti, kteří opanovali celý internet, a u těch je „cenzura“ ze strany správců a duchovních otců skupin na FB více než chvályhodná. Pak jsou to „znalci“, kteří všude byli, všechno viděli, všemu rozumí – ale sami nic neumí. O učitelích výtvarné výchovy na ZŠ už asi řeč byla, ale jejich variantu najdete v celé společnosti. Co Čech, to zneuznaný trenér hokeje a fotbalu. S nesmyslnými vzkazy otravují „znalci“ prezenční listiny či knihy na výstavách (na vernisáž ovšem za účelem konzumace nezapomenou přispěchat). Podstata jejich „umělecké kritiky“ každému unikne, prozradí je nedostatek vlastní zkušenosti. Debata, diskuse a „kritika“ ze strany zkušeného umělce vypadá totiž úplně jinak.

Existuje množina (nechci je ironizovat) „pochlebníků“, kteří pochválí kamarádům ryze formálně kdeco, takže umělec jen mírně sebekritický musí vycítit, že tady „něco nehraje“. Ovšemže i já se rád nechám nezaslouženou chválou pošimrat pod bradou, spokojeně u toho vrním, ale nic z toho o svých neuměleckých kvalitách nevyvozují. Když ono hlavním kritériem je nakonec vkus jednotlivého každého konzumenta či diváka. A bývají to někdy překvapivé zvraty. Namaloval jsem kdysi dva obrazy z povodí Orlice, protože si známá něco takového přála. Neuměla ten svůj požadavek ale blíže upřesnit, tak jsem jí dal na výběr, přičemž ten jeden jsem považoval za trochu nudný a málo nápaditý. A když dostala na vybranou, sáhla právě po něm a nedala si to vymluvit. A proto se v mých komentářích u obrazů často objevuje věta: „Nevyhazujte své prvotiny, obrazy Mistrů z raného období bývají časem velmi cenné“. Staří a současníci zneuznaní Mistři by mohli vyprávět.

Děkuji za trpělivost, s jakou jste mé bláboly přežvýkali až sem a ubezpečuji Vás, že skutečně jsem jenom neumělec. Těším se proto na diskusi s vámi, nejsem urážlivý ani vztahovačný, a všelijakými diskusemi se dobře bavím.